

2024-03-24 Verzoek tot agendering van het onderwerp stemprocedure in de Generale Synode

Geacht moderamen,

Bijgaand treft u aan:

- Het verzoek tot agendering van het onderwerp stemprocedure in de Generale Synode.
- Als bijlage bij dit verzoek de notitie 'Blanco stemmen in de vergadering van de Generale Synode van de PKN'.

Geachte synode,

Sinds september 2023 vindt er een gedachtewisseling plaats tussen het moderamen van de Generale Synode en een van de ondergetekenden, ouderling H.J. Vrijhof over de stemprocedure in de Generale Synode.

Aanleiding daartoe is de observatie dat op dit moment het gebruik in de Generale Synode is dat blanco stemmen niet uitgebracht mogen worden. Het is de opvatting van ouderling Vrijhof dat de mogelijkheid van blanco stemmen wel benut moet kunnen worden. Ondergetekenden ondersteunen dat streven.

In aangehechte notitie staat de motivatie daarvoor toegelicht. De Kerkorde noemt in Ordinantie 4, artikel 5 als een vanzelfsprekendheid hoe om te gaan met blanco stemmen. Echter, de Huishoudelijke Regeling Generale Synode (HRGS) bevat op dit punt een tegenstrijdigheid. Art. 17.1. vermeldt hoe om te gaan met blanco en ongeldig uitgebrachte stemmen, art. 17.2. schrijft voor dat er alleen vóór of tegen stemmen uitgebracht mogen worden. Dit artikel betekent dus een inperking van de Kerkorde. Daartoe is de HRGS niet bedoeld.

In de kern draait om het volgende:

De kerkorde bepaalt de mogelijkheden om te stemmen. Die zijn niet anders dan wat we in veel organisaties gewend zijn waar leden de mogelijkheid tot stemmen krijgen. Dat zijn er vier:

1. Voor stemmen.
2. Tegen stemmen
3. Blanco stemmen.
4. Onthouden van stemmen.

Bij onthouding dient men dit van tevoren melden bij het moderamen en kan daarvoor verantwoording worden gevraagd.

De Huishoudelijke Regeling is ondergeschikt aan de kerkorde en kan haar voorzien van detaillering, dus meer hoe je de kerkorde toepast.

De bijgevoegde notitie legt uit wat het verschil in effect is tussen blanco stemmen en onthouding.

Welke keuze de synodeleden maken is aan hen. Het belang van een correcte stemprocedure is dat ze steeds kunnen kiezen uit alle 4 mogelijkheden en het moderamen op grond van de Huishoudelijke Regeling deze niet inperkt. Dat is nu wel het geval.

Het moderamen heeft het volgende standpunt ingenomen t.o.v. bovengenoemd streven: 'We zijn het met je eens dat wij moeten bevorderen dat deze regel bekend is bij de synodeleden en dat zullen we ook doen, maar dan is het verder een duidelijke regel. Deze is niet in strijd met de kerkorde, doch een verfijning daarvan, die door de synode zelf is

vastgesteld en ook een duidelijk belang dient. Immers, de synode neemt besluiten die alle gemeenten raken. Dan zijn blanco stemmen niet gewenst, zeker niet indien van die mogelijkheid ruim gebruik gemaakt zou worden.

Bovendien komt de synode maar eens in het half jaar bij elkaar. Waar men in een kerkenraad nog eens gemakkelijk op korte termijn op de zaak terug kan komen, kan dat in de generale synode niet. Dan moet de besluitvorming niet gemankeerd zijn door (teveel) blanco stemmen.'

Nu ouderling Vrijhof en het moderamen niet tot overeenstemming zijn gekomen, heeft het moderamen ouderling Vrijhof gewezen op de procedure om dit punt in de synode te kunnen agenderen.

Bij instemming van u als synode kan dit punt in de volgende synode geagendeerd worden als voorstel om artikel 17.2 van de HRGS te schrappen. Dat is conform de procedure zoals vervat in het HRGS, te weten

'Het wijzigen daarvan (HRGS) is zaak van de synode zelf. Om daarvoor een voorstel op de synode-agenda te krijgen, kent onze huishoudelijke regeling (HRGS) een procedure-voorschrift.

Zie art. 5.6. e.v.: Agendavoorstellen synodeleden 1

5.6. Indien synodeleden een bepaalde zaak op de agenda van de synode geplaatst willen zien kunnen zij hiertoe een voorstel indienen bij het moderamen, bij voorkeur ruim van tevoren, doch uiterlijk 3 weken vóór de vergadering.

Alleen voorstellen ingediend door ten minste 7 synodeleden worden in behandeling genomen.'

Ondergetekenden

mw. H.J. Vrijhof, ouderling

H. Dijkstra, ouderling

K. Groeneveld, predikant

G. van Helden, predikant

J. de Koning, ouderling – kerkrentmeester

mw. A. Nicolai, predikant

A. Renting, ouderling

Blanco stemmen in de vergadering van de Generale Synode

Aanleiding

Op dit moment is het gebruik in de Generale Synode dat blanco stemmen niet uitgebracht kunnen worden. Als ondergetekenden vinden wij echter dat de mogelijkheid van blanco stemmen wel benut moet kunnen worden.

Deze notitie bevat een voorstel daartoe en een onderbouwing hiervan.

Waarom zou men zich druk maken over blanco stemmen?

Ogenschijnlijk lijkt het wel of niet-blanco stemmen nauwelijks of niet van belang is. Het gaat immers over een stem waarmee je ogenschijnlijk geen standpunt inneemt, omdat je niet voor of tegenstemt. Eigenlijk wordt altijd in statuten of huishoudelijke reglementen van verenigingen en stichtingen bepaald dat een blanco stem niet meetelt. Waarom zou je je hier dan druk overmaken? Is dit niet iets voor juridische fijnproevers, die zich hier graag op regenachtige zondagmiddagen met elkaar mee bezig houden, omdat ze niet beters hebben te doen? Maar de mogelijkheid komt niet voor niets voor en heeft dus een betekenis. Wij zullen in deze notitie aangeven waarom wij zoveel belang hechten aan het benutten van de mogelijkheid tot blanco stemmen. Het maakt namelijk wel degelijk uit of je de mogelijkheid hebt daartoe.

Voordat wij dit doen zullen we ingaan op wat een blanco stem nu precies is en waarom iemand een blanco stem zou willen uitbrengen.

Wat is een blanco stem?¹

Een blanco stem is een keuzeoptie tijdens vergaderingen (of verkiezingen).

Door zijn naam is het de meest omstreden of verwarrende keuze-optie in de stemprocedure: de blanco stem wordt vaak verward met een stemonthouding. Hét verschil tussen de blanco stem en een stemonthouding is dat een blanco stem wel wordt beschouwd als een uitgebrachte stem (degene die blanco stemt, doet dus wel mee aan de stemming) en dat een stemonthouding niet wordt beschouwd als een uitgebrachte stem (degene die zich onthoudt van stemming doet dus niet mee aan de stemming).

Bij stemprocedures, heeft degene die een stem uitbrengt over het algemeen vier opties:

1. Een stem vóór het voorstel
2. Een stem tégen het voorstel
3. Blanco
4. Onthouding van stemmen

De blanco stem is niet voor of tegen het voorstel zelf, maar geeft vaak aan dat de indiener van de blanco stem geen keuze kan of wil maken of het niet eens is met de stemprocedure. Een blanco stem kan ook uitgebracht worden door iemand die de uitslag extra kracht wil bijzetten, ongeacht de uitslag zelf. Redenen voor het geven van een blanco stem kunnen heel divers zijn. Enkele voorbeelden:

- Men denkt te weinig te weten over een bepaald onderwerp, maar wil wel stemmen.
- Men is het met geen van de voorgelegde keuzes eens.
- Het voorstel is voor meerdere uitleg vatbaar en moet daarom herzien worden.
- De stemprocedure is onduidelijk verlopen.
- De indieners van het voorstel hebben de toevoorders onduidelijk of onvolledig voorgelicht.
- Men is het er überhaupt niet mee eens dat er gestemd moet worden.

¹ Het grootste deel van de tekst van dit gedeelte is geciteerd uit de Wikipedia pagina 'Blanco stem'. [Blanco stem - Wikipedia](#) (geraadpleegd op 29-02-2024)

Welke invloed heeft blanco stemmen op het bepalen van de uitslag van een stemming?

Een blanco stem is een uitgebrachte stem en telt dus mee om het totaal aantal uitgebrachte stemmen te bepalen. Dit betekent dat het niet voldoende is als je alleen het aantal voor- of tegenstemmen telt om de uitslag te bepalen. Een voorbeeld met getallen maakt dit duidelijk:

Stel dat er 60 mensen zijn die mogen stemmen. Een voorstel wordt aangenomen als een meerderheid vóór is, dus in dit geval 31 stemmen vóór.

Stel dat er van de 60 stemmers 29 stemmers vóór zijn. Als er geen blanco stemmen uitgebracht mogen worden, kan dus automatisch aangenomen worden dat 31 stemmen tegen zijn en het voorstel is verworpen. Dit is de gang van zaken in de Generale Synode.

Maar als er nu wel blanco stemmen uitgebracht mogen worden? We gaan van hetzelfde voorbeeld uit:

29 stemmen voor. Bij het tellen van de stemmen blijken 3 leden blanco te stemmen en 28 leden tegen. Het voorstel wordt wél aangenomen. Oftewel: de uitkomst is precies tegenovergesteld!

In gevallen dat het aantal voor- of tegenstemmers niet veel verschilt, is het dus wel degelijk van belang om te kijken of er leden blanco hebben gestemd.

Wat is de waarde van een blanco stem?

Met een blanco stem kan men dus tot uitdrukking brengen dat men onvoldoende weet van het onderwerp of onvoldoende de consequenties van het besluit kan overzien. Ook kan het zijn dat niet alle keuzes die er zijn, voorgelegd worden, dat er nog te veel onduidelijkheden zijn of dat men vindt dat het nog te vroeg is om een besluit te nemen.

Iets dergelijks speelde bij het besluit over de verhuizing van de PThU. Er was toen onvrede in de vergadering over het feit dat men moest stemmen over deze verhuizing. Van diverse kanten hebben ons geluiden bereikt, dat men toen graag de optie had gehad om blanco te stemmen.

Hoewel niet vaak gebruik wordt gemaakt van een blanco stem kunnen we dus stellen dat een dergelijke stem wel degelijk invloed kan hebben op de uitslag. Dat zal meestal het geval zijn als zaken er om spannen.

Kortom, een blanco stem heeft waarde! Daarom vinden wij het belangrijk dat er voortaan wel blanco gestemd kan worden in de Generale Synode.

Wat zeggen de Kerkorde (KO) en het Huishoudelijk Reglement van de Generale Synode (HRGS) hierover?

Het enige artikel in de KO waarin blanco stemmen vermeld worden, is het volgende:

Ordinantie 4 Kerkorde PKN

Artikel 5. Besluitvorming

1. In alle kerkelijke lichamen worden besluiten steeds na gemeenschappelijk overleg en zo mogelijk met eenparige stemmen genomen.

Blijkt eenparigheid niet bereikbaar, dan wordt besloten met meerderheid van de uitgebrachte stemmen, waarbij blanco stemmen niet meetellen.

Het enige in het HRGS waarin over blanco stemmen gesproken wordt is:

Huishoudelijke regeling generale synode Artikel 17

Algemeen, onthouden van stemming

17.1. Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen, waarbij blanco en ongeldige stemmen niet meetellen.

17.2. De synodeleden moeten een stem voor of tegen uit brengen.

17.3. Indien een lid zich van stemming meent te moeten onthouden, dient deze dat - voor de stemming - te melden aan de voorzitter, die dat lid daarvoor een verklaring kan vragen.

In de KO staat dus 1) dat er blanco gestemd mag worden, 2) dat blanco stemmen als *uitgebracht* worden beschouwd, maar 3) dat ze niet meetellen om de uitslag vast te stellen: oftewel ze mogen noch bij de voorstemmen, noch bij de tegenstemmen worden gevoegd.

In artikel 17.2 van het HRGS staat expliciet dat synodeleden geen blanco stem mogen uitbrengen.

Dat staat haaks op de Kerkorde, Ord. 4, artikel 5, Besluitvorming. Uit het artikel in de KO blijkt dat blanco stemmen niet uitgesloten is. De KO laat het dus toe. De HRGS is echter ondergeschikt aan de kerkorde en mag geen beperkingen daaraan opleggen.

Conclusie

Als wij als GS voortaan de mogelijkheid willen om blanco te stemmen, dan levert dit juridisch eigenlijk geen problemen op. Sterker nog, de KO staat het toe en noemt het als een vanzelfsprekendheid. Het vergt slechts een eenvoudige aanpassing aan het HRGS om de tegenstrijdigheid tussen de Kerkorde en de HRGS op te heffen.

Voorstel

Wij stellen voor dat de Generale Synode het volgende besluit:

1. Voortaan bij stemmingen in de Generale Synode het aantal voorstemmen, het aantal tegenstemmen en het aantal blanco stemmen te tellen en op grond daarvan de uitslag vast te stellen.
2. Artikel 17.2 als volgt aan te passen: De leden van een synode kunnen een stem voor, tegen of blanco uitbrengen.

Ondergetekenden

mw. H.J. Vrijhof, ouderling

H. Dijkstra, ouderling

K. Groeneveld, predikant

G. van Helden, predikant

J. de Koning, ouderling – kerkrentmeester

mw. A. Nicolai, predikant

A. Renting, ouderling